

4. Education in China. (2021). *Embassy of the people's republic of China in Nepal*. <http://np.china-embassy.org/eng/Education/t167604.htm>

5. Hot Spots: The construction of primary and secondary school teaching force has reached a new height. (2010). (in Chinese). *Ministry of Education of the People's Republic of China*, [http://www.MOE.edu.cn/jyb\\_sjzl/MOE\\_364/MOE\\_2489/MOE\\_2513/tnull\\_40890.html](http://www.MOE.edu.cn/jyb_sjzl/MOE_364/MOE_2489/MOE_2513/tnull_40890.html)

6. Li, Q., Zhu, X., Lo, L. (2019). Teacher education and teaching in China. *Special Issue on Teacher Education and Teaching in China*, № 7, 753–756.

7. Liu, H., Liu, Ch., Loyalka, P. (2016). Implementation of Teacher Training in China and Its Policy Implications. *China & World Economy*, Vol. 24, № 3, 86-104.

8. Opinions on strengthening teaching practice of teacher students. (2016). *Ministry of Education of the People's Republic of China*. [http://www.MOE.edu.cn/srcsite/A10/s7011/201604/t20160407\\_237042.html](http://www.MOE.edu.cn/srcsite/A10/s7011/201604/t20160407_237042.html)

9. PISA 2018 results. (2018). *OECD*. <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>

10. Rao, C. (2020). Teacher Education Policies in China Since the Mid-1990s. *Handbook of Education Policy Studies. School, University, Curriculum, and Assessment*: Fan G., Popkewitz T. (Editors).

11. SHANGHAI-CHINA. Top performing countries. (2020). *NCCE*. <https://ncee.org/country/shanghai-china/>

12. Teaching profession. (2020). *China*. <https://education.stateuniversity.com/pages/277/China-TEACHING>

13. Teacher education curriculum standard (2016). (in Chinese). *Ministry of Education of the People's Republic of China*. [http://old.MOE.gov.cn/publicfiles/business/htmlfiles/MOE/s3702/201110/xxgk\\_125722.html](http://old.MOE.gov.cn/publicfiles/business/htmlfiles/MOE/s3702/201110/xxgk_125722.html)

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**ІСАКОВА Єлизавета Павлівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Донбаської державної машинобудівної академії,

**Наукові інтереси:** методика викладання іноземних мов, професійна підготовка учителів, лінгвістичні аспекти англійської мови.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**ISAKOVA Yelyzaveta Pavlivna** – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Language Training, Donbas State Engineering Academy (Donetsk Region, Kramatorsk, Ukraine).

**Research interests:** methods of foreign language teaching, teachers professional training, linguistic aspects of modern English.

*Стаття надійшла до редакції 21.01.2022 р.*

УДК 378.147.091.33-027.22:811.111(045)  
DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-203-77-81

**КАПІТАН Тетяна Анатоліївна** –

кандидат філологічних наук,  
доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов  
Центральноукраїнського державного педагогічного університету  
імені Володимира Винниченка  
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-9999-9293>  
e-mail: [tkapitan@ukr.net](mailto:tkapitan@ukr.net)

### СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Нині питання формування професійної компетентності педагогів є особливо актуальним. Першорядність цього питання обґрунтовано низкою чинників, з-поміж яких сучасні тенденції розвитку суспільства; провідна роль освіти й потреба в забезпеченні її випереджального значення для розвитку суспільства; сучасні тенденції розвитку системи освіти; важливість упровадження інноваційних підходів в організацію освітнього процесу. Педагогічна компетентність учителя – це сукупність особистісних рис, знань, умінь і навичок, що забезпечують досягнення високого рівня самоорганізації професійної діяльності, її результатів; самопізнання й саморозвиток;

здатність учителя до професійного та особистісного зростання; розвиток кожного учня; самоосвіту й самостійне розв'язання пізнавальних проблем. На сьогодні важливо формувати особистість, здатну приймати відповідальні рішення, критично мислити, творчо розв'язувати проблеми, самореалізуватися, тобто розвивати компетентну особистість. Основними видами компетентностей, яких потребує сучасне життя, є соціальна; полікультурна; комунікативна; інформаційна; творчої діяльності; саморозвитку та самоосвіти, які визнано Радою Європи. З огляду на це основне завдання педагога обґрунтовано вимогами часу й суспільства. Його можна окреслити так: виховувати людину нового типу, професіонала

та гідного громадянина України, який у майбутньому відстоюватиме інтереси свого народу, який матиме сформовані високоморальні риси характеру який розумітиме цінність скарбів української культури в інтегральній причетності до загальнолюдських надбань, який цілеспрямовано займатиметься саморозвитком, самовихованням та самонавчанням. Для забезпечення потреб України у школі потрібно наповнити всі ланки освітнього процесу змістом, що допоможе педагогам розвивати духовність, сильні риси характеру, формувати сумління й громадянські чесноти, вироблятиме в школярів готовність бути корисними своєму народові.

Важливим складником формування професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов є самонавчання, удосконалення знань та навичок з іноземної мови. Цю проблему особливо чітко окреслено в європейській іншомовній освіті, оскільки самонавчання з іноземних мов пов'язано з реалізацією сучасних потреб особистості вивчати інші мови. Компетенцію самонавчання, удосконалення навичок іноземної мови вважають ключовими компетенціями не лише для учнів, а й для вчителів іноземних мов. Теорію самонавчання, або автодидактику започаткував Фома Аквінський (XIII ст.). Нині її тлумачать як індивідуальну організацію процесу навчання, навчання за межами освітнього закладу. За положеннями системного підходу, всі освітні системи можна розглядати як штучні та природні, тому освітній процес може відбуватися природно (у процесі повсякденного спілкування й взаємодії людей), або організовано (у діяльності, яку забезпечують спеціально підготовлені люди – учителі). Удосконалення (самонавчання) іноземних мов є особливим видом природної самоорганізованої пізнавальної діяльності, спрямованої на автономне вивчення іноземної мови, результатом якої є розвиток компетенції самонавчання іноземних мов і формування індивідуальної моделі самонавчання [4].

Організація навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності студентів закладів вищої освіти є підґрунтям для підвищення професійного рівня. Завдання ЗВО полягає в задоволенні замовлення суспільства й формуванні ініціативних та освічених професіоналів, які в умовах сьогодення можуть швидко і якісно розвивати власний потенціал і вдосконалювати свою професійність. Для відчуття впевненості в сучасному освітньому середовищі педагогові важливо постійно вдосконалювати здобуті та виробляти нові навички, займатися особистісним і професійним саморозвитком, тому актуальність

освіти протягом життя, освіти дорослих, післядипломної професійної освіти стає одним з пріоритетних напрямів розвитку сучасного освітнього простору.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Специфіка фахової діяльності вчителя іноземної мови полягає в тому, що йому потрібно виробити не лише загальні для педагогічної діяльності вміння й навички, особистісні якості, а й уміння та навички, зумовлені особливостями його професійної діяльності, насамперед сформувані іншомовну комунікативну компетентність. У дослідженнях Ю. Єрмоїна, Л. Котикової, Г. Китайгородської, О. Павленко, Є. Пассова, Ю. Федоренко та ін. науковців проаналізовано особливості професійного спілкування в діяльності вчителя іноземної мови. Зокрема, автори праць наголошують на важливості практичного володіння мовою, її вербальними та невербальними засобами. Основними компонентами галузі освіти «Іноземна мова» є такі види компетенцій, похідні від поняття «комунікативна компетенція (іншомовна)»: мовленнєва, мовна, соціокультурна, лінгвокраїнознавча, культурознавча та лінгводидактична [1].

Аналіз досліджень засвідчує, що науковці по-різному трактують поняття професійної компетенції (компетентності) учителя іноземної мови, мають неоднакові погляди щодо її змісту, кількісного складу, номенклатури складників, рівневої організації. З огляду на це вважаємо, питання професійної компетентності вчителя англійської мови потребує узагальнення й систематизації.

**Мета статті** – розглянути сутність поняття професійної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасній педагогічній та методичній літературі дослідження проблеми формування професійної компетентності вчителів іноземних мов представлено в працях багатьох учених, з-поміж яких: Е. Азімов, А. Щукін, Л. Морська, Н. Харитонова, О. Бігич, Н. Баграмова. Зокрема Е. Азімов та А. Щукін розглядають професійну компетенцію як здатність вчителя до успішної професійної діяльності. Відповідно до цієї компетенції потрібно здобути знання з дидактики, психології, мовознавства, психолінгвістики та інших наук, значущих для діяльності педагога; сформувані професійні вміння, а саме конструктивні, організаційні, гносеологічні й комунікативні. На думку вчених, професійна компетенція охоплює чотири види компетенції: мовну компетенцію, яка дає уявлення про систему мови та про вміння користуватися нею для розуміння мовлення інших людей, вираження власних думок в усній або письмовій формах, а також

про особливості аналізу мовлення учнів з погляду його відповідності нормам мови, яка вивчається; мовленнєву та комунікативну компетенції, які забезпечують здатність користуватися мовою як засобом спілкування у різних галузях та різних ситуаціях; методичну компетенцію, яка дозволяє користуватися мовою з професійною метою, навчати мови [2].

За твердженням Л. Морської, професійна компетенція педагога – це система професійних знань та вмінь, ціннісних орієнтацій особистості в соціумі, культурі, що віддзеркалюється в мовленні, стилі спілкування, ставленні вчителя до себе, своєї практичної діяльності. На думку вченої, професійна компетенція вчителя іноземних мов охоплює п'ять сфер: мотиваційно-ціннісну, когнітивну, рефлексивну, операційно-діяльнєсну, інформаційну. У межах кожної виокремлено такі компоненти: предметна, комунікативна, методична, особистісна, інформаційна компетенції. Окрім того, авторка зазначає, що інформаційна компетенція вчителя іноземних мов органічно поєднується з кожним компонентом у розробленій структурі, утворюючи інформаційно-предметну, інформаційно-комунікативну, інформаційно-методичну та інформаційно-особистісну компетенції [3, с. 89–94].

За переконанням Н. Харитонові, професійну компетенцію вчителя іноземної мови слід уважати інтегральною якістю особистості педагога, що об'єднує сукупність особистісних, професійних, комунікативних властивостей, які визначають ступінь оволодіння професійно-педагогічною діяльністю на основі професійних знань, вмінь і навичок, ставлення до них і рівня оперування ними, що дозволяє вчителю іноземної мови організувати професійну діяльність найбільш ефективно, а також сприяє саморозвитку й самовдосконаленню особистості в професійній діяльності. На підставі досліджень учена пропонує структуру професійної компетенції вчителя, у якій передбачено три компоненти: мотиваційно-ціннісний; змістовий; процесуально-діяльнісний [4].

У дослідженні О. Бігич викладено цілі, зміст і методику підготовки майбутніх учителів до навчання іноземної мови учнів початкової школи. Автор визначає професійно-педагогічні цілі викладання іноземних мов на педагогічних факультетах, зокрема «педагогізацію» курсів іноземних мов, що дозволяє організувати вивчення норм іншомовного спілкування водночас із вивченням лінгводидактичних і дидактико-методичних аспектів комунікативного викладання іноземних мов, а також дає змогу оволодіти етикетом комунікативно-навчального педагогічного мовлення [5]. На думку О. Бігич, першим

складником у структурі професійної діяльності вчителя іноземної мови є предметно-методичні, процедурні та методологічні знання, які у своїй структурності складають систему базових знань [6]. Учена виокремлює низку професійних вмінь, формування яких передбачено в загальнокомунікативній педагогічній та предметно-методичній підготовці майбутніх учителів іноземної мови в школі. До них належать: уміння, зорієнтовані на пізнання учнів і самопізнання; уміння цілеспрямовано планувати навчально-комунікативний вплив на учнів у процесі навчання іноземної мови та уміння, які забезпечують власне педагогічне мовленнєву поведінку; уміння, зорієнтовані на реалізацію і наступну корекцію плану іншомовного спілкування та вміння, потрібні для організації соціального спілкування; уміння аналізувати іншомовне педагогічне спілкування [5]. Дослідниця визначила сукупність білінгвальної методичної компетенції, «інтегративного білінгвального явища», у компонентному складі якого передбачено мовну, мовленнєву, лінгвокраєзнавчу, лінгводидактичну і культурознавчу компетенції [5; 6].

У працях Н. Баграмової розглянуто професійну педагогічну компетентність учителя іноземних мов як багатокомпонентне утворення, що складається з ключових, базових та спеціальних компетенцій. Ключові компетенції виявляються в здатності розв'язувати професійні завдання з використанням інформації, комунікації, зокрема й іноземною мовою, соціально-правових основ поведінки особистості в громадянському суспільстві. Для професійної педагогічної діяльності першорядними є компетенції, важливі для побудови професійної діяльності в контексті вимог до системи освіти на певному етапі розвитку суспільства. Спеціальні компетенції забезпечують реалізацію ключових та базових компетенцій у галузі навчального предмету, конкретної сфери професійної діяльності [7]. За твердженням ученої, професійною компетентністю вчителя англійської мови слід уважати сукупність його ключових, базових та спеціальних компетенцій, які утворюють структуру цієї компетентності. У ключовому компоненті професійної компетентності передбачено п'ять груп ключових компетенцій, схвалених Радою Європи. Засвоєння цих компетенцій є основним критерієм якості освіти будь-якої людини, незалежно від виду професійної діяльності. До них належать такі компетенції: політичні, соціальні компетенції; компетенції, що стосуються життя людини в полікультурному суспільстві; компетенції, що стосуються володіння усним і письмовим спілкуванням декількома мовами; компетенції, що пов'язані з

реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями; компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й особистісному житті. Базові компетенції властиві спеціалістам, які працюють у професійно-педагогічній галузі діяльності, зокрема в школі. Цей компонент об'єднує такі компетенції: педагогічну компетенцію; психологічну компетенцію; україномовну професійну комунікативну компетенцію, що забезпечує процес педагогічного спілкування на уроці; рефлексивну компетенцію; дослідницьку компетенцію; конструктивно-проектувальну компетенцію; організаційну компетенцію; творчу компетенцію. Спеціальними компетенціями володіють фахівці, які забезпечують англомовну освіту молодших школярів у класній і позакласній роботі з англійської мови. З-поміж спеціальних компетенцій слід назвати такі: методична компетенція; англомовна професійна комунікативна компетенція, у якій представлено мовну, мовленнєву, соціокультурну, соціолінгвістичну, лінгво-краснавчу; літературознавчу компетенцію; лінгвістичну компетенцію; професійна інформаційна компетенція. У кожній компетенції передбачено відповідний обсяг професійних знань, навичок та вмій, які важливо цілеспрямовано формувати в умовах, максимально наближених до реальної професійної діяльності вчителя англійської мови школи.

**Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку.** Отже, професійна компетентність учителя іноземних мов синтезує, по-перше, загальні вимоги до педагога як до особистості; по-друге, особливості його професійно-педагогічної діяльності; по-третє, конкретний вияв цих властивостей, вимог, якостей, властивих особистості, у діяльності окремого педагога. Професійно компетентного фахівця можна й потрібно підготувати впродовж навчання в педагогічному закладі вищої освіти; у нього мають бути сформовані всі важливі для майбутнього вчителя складники професійної компетентності, що дозволять йому успішно організувати педагогічну діяльність. Завершенням підготовки спеціаліста є результат формування його особистості на етапі становлення, вияву його громадської позиції, загальний підсумок розвитку особистості на етапі професійного становлення. Педагогічний заклад вищої освіти інтегрує весь досвід особистості, підпорядковуючи його професійній ролі, в основі якої лежить принцип взаємодії суб'єктів, їх активний взаємовплив.

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кодлюк Я. П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України / Я. П. Кодлюк // Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 6–8.
2. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Словарь методических терминов / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб.: Златоуст, 1999. – 472 с.
3. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов / Лілія Іванівна Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 256 с.
4. Харитоновна Н. В. Формирование профессиональной компетентности будущих педагогов в процессе изучения иностранного языка: автореф. дис. на соискание научной степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / Н. В. Харитоновна. – Магнитогорск, 2002. – 24 с.
5. Бігич О. Б. Мета як вихідний компонент системи професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у вищому закладі освіти / О. Б. Бігич // Вісник КДЛУ. Серія: педагогіка і психологія. – 2001. – № 1. – С. 18–22.
6. Бігич О. Б. Основні структурні елементи професійно-методичної діяльності вчителя іноземної мови / О. Б. Бігич // Вісник КДЛУ. Серія: педагогіка і психологія. – 2000. – № 2. – С. 193–202.
7. Баграмова Н. В. Использование результатов НИР для поаспектного развития профессиональной компетенции студентов языковых факультетов педагогических вузов / Н. В. Баграмова, М. К. Колкова, И. П. Шишкина // Подготовка специалиста в области образования. – СПб., 1999. – Вып 7. – С. 187–197.

#### REFERENCES

1. Kodlyuk, Ya. P. (2006). *Kompetentnisnyy pidkhd u pidhotovtsi maybutnikh pedahohiv yak prioryet modernizatsiyi vyshchoyi osvity Ukrainy* [Competence approach in the training of future teachers as a priority of modernization of higher education in Ukraine]. Ternopil.
2. Azymov, Э. Н., Shchukyn, A. N. (1999). *Slovar metodycheskykh terminov* [Dictionary of methodical terms].
3. Morska, L. I. (2008). *Informatsiyi tekhnolohiyi u navchanni inozemnykh mov* [Information technologies in foreign language teaching]. Ternopil.
4. Kharytonova, N. V. (2002). *Formyrovanye professyonalnoy kompetentnosti budushchykh pedahohov v protsesse yzuchenyya ynostrannoho yazyka* [Formation of professional competence of future teachers in the process of learning a foreign language]. Mahnytohorsk.
5. Bihych, O. B. (2001). *Meta yak vykhidnyy komponent systemy profesiyanoi pidhotovky maybutnoho vchytelya pochatkovoyi shkoly u vyshchomu zakladi osvity* [The purpose as a source component of the system of professional training of future primary school teachers in higher education].
6. Bihych, O. B. (2000). *Osnovni strukturni elementy profesiyno-metodychnoyi diyalnosti vchytelya inozemnoyi movy* [The main structural elements of professional and methodological activities of a foreign language teacher].

7. Bahramova, N. V. (1999). *Ispolzovanye rezultatov NYR dlya poaspektnoho razvutyua professyonalnoy kompetentsyy studentov yazykovykh fakultetov pedahohycheskykh vuzov* [The use of research results for the aspect development of professional competence of students of language faculties of pedagogical universities].

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**КАПІТАН Тетяна Анатоліївна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

**Наукові інтереси:** методика викладання іноземних мов у школі.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**KAPITAN Tetiana Anatoliivna** – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

**Circle of scientific interests:** methodology of foreign language teaching in school.

*Стаття надійшла до редакції 12.01.2022 р.*

УДК 373.3.011.3-051:005.336.5]:364-152(043.5)  
DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-203-81-85

**КІНАХ Неля Володимирівна** –

кандидат економічних наук,

доцент кафедри педагогіки та психології

Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-9025-6514>

e-mail:[nelyakinax@gmail.com](mailto:nelyakinax@gmail.com)

### СТАН ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Світовий тренд духу підприємництва, як соціально-економічне явище сучасного суспільства, не оминув Україну та зумовив посилення геополітичної та міжнародної економічної конкуренції. Це, в свою чергу, потребує обов'язкового залучення інноваційного моменту, а точніше, інноваційної модернізації, визначальним ресурсом якої є людина, її освіченість, інтелект, професійний досвід, здібності, навички, кваліфікація, здатність до креативної діяльності та підвищення продуктивності праці за рахунок використання інтелектуального потенціалу. Саме тому, освіта, як один із важливих векторів глобалізації, активно залучається в цей процес та стає однією із вагомих переваг цієї конкуренції. Продукування нових знань або формування системи знань, підготовка висококваліфікованих фахівців і результати наукових досліджень, в перспективі стають визначальними ресурсами в конкурентному середовищі підприємницької діяльності. Крім того, вищезгадані категорії є кінцевим результатом діяльності в системі неперервної освіти та являють собою нематеріальні потоки і запаси, які в процесі використання збільшуються та нагромаджуються, при цьому, не мають товарного дефіциту та обмеження в кількості тих, хто може їх використовувати, є умовно невичерпними, а власник такого виду ресурсів, віддаючи в користування не втрачає їх для себе. Це все обумовлює трансформацію ролі і місця закладів післядипломної

педагогічної освіти в цілому. Безумовно, педагогічна діяльність є також важливим аспектом розвитку інтелектуальної складової суспільства та економіки, проте, в даний час, слід створити дієвий механізм комерціалізації освітніх ідей та знань творчих людей країни, який би забезпечив самореалізацію вчителя та монетизацію освіти в хороше, якісне життя. Тому, на часі є розвиток професійно-педагогічного підприємництва, яке б дозволило кожній творчій людині, вчителю або науковцю відчувати всі переваги, побачити цінність здобуваючої, або вже здобутої освіти та усвідомити можливості її конвертації в успіх, кар'єру та фінансові показники через розгляд в турбулентному освітньому середовищі по відношенню до майбутніх, а не теперішніх ринків.

На думку Р. Шияна, серед дієвих механізмів плекання підприємництва – використання стратегій багатоаспектного, інтерактивного навчання, діяльнісного та компетентнісного підходів. Науковець вважає, що підприємливий учитель – не той, хто досяг значних матеріальних статків, а той, хто відчуває покликання, інноватор, ініціативний, активний, творчий, відважний, має почуття власної гідності й уміє побачити те, що не бачать інші. Тому підприємливості може навчити не тільки вчитель економіки, а будь-який інший компетентний педагог [2].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблему розвитку підприємництва в Україні і світі та підприємницької компетентності